

Potřeby měst a obcí ČR: závěry analýzy

Analýza potřeb měst a obcí ČR byla zpracována
za přispění prostředků státního rozpočtu ČR
z programu Ministerstva pro místní rozvoj.

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Pro Svaz měst a obcí ČR tyto závěry zpracoval
odborný tým MEPCO, s. r. o.,
Mezinárodní poradenské centrum obcí.

říjen 2017

www.smocr.cz

Svaz měst a obcí ČR provedl v roce 2017 ve spolupráci se společností MEPCO a Univerzitou Karlovou hloubkovou analýzu potřeb měst a obcí, a to formou dotazníkového šetření v území. Ze závěrů zpracoval stromy problémů v území celé České republiky a jednotlivých velikostních kategoriích měst a obcí. Návazně na to se konaly fokusní skupiny jednotlivých velikostních skupin municipalit, na kterých se o zjištěných z dotazníků podrobně diskutovalo. Vzešly z toho následující závěry analýzy, jako podklad pro východiska pozice Svazu měst a obcí ČR k budoucí kohezní politice.

1. Oblast dopravy

- Klíčovým problémem měst a obcí všech velikostních kategorií jsou **nekvalitní podmínky pro bezpečnou, plynulou a udržitelnou dopravu**
 - U obcí a menších měst se jedná zejména o neuspokojivou **kvalitu chodníků a silnic** či podmínky pro **cyklistickou dopravu**.
 - U větších měst pak jde především o **parkování a dopravní přetíženost**.
 - Řadu měst a obcí tíží absence **obchvatů sídel**, která negativně zatěžuje města a obce tranzitní dopravou se všemi dalšími aspekty, jako je dopad na životní prostředí či bezpečnost obyvatel.
- Města trápí **nekoncepční přístup** a nízká spolehlivost (trvalost) rozhodnutí příslušných orgánů. Neexistuje vzájemná koordinace subjektů, které realizují dopravní stavby či investice.
 - Dopravní chování ve městech musí být řešeno koncepčně (prostřednictvím plánů udržitelné městské mobility) a **inovativními přístupy** zohledňujícími funkční vztahy v území.
 - Zlepšit dopravní situaci by pomohla nejen infrastrukturní opatření, ale také **lepší organizace dopravy** (např. integrace dopravy).

2. Oblast fyzického prostředí municipalit

- Druhou až třetí pozici v míře problémovosti zauímají **zanedbaná, poškozená a neodpovídající fyzická prostředí a infrastruktura měst, obcí a jejich zázemí**. V menších obcích převažují problémy s **technickou infrastrukturou**, s přechodem k větším městům je zřejmý příklon spíše k **environmentálním tématům**.
 - Malé obce trápí **neekonomická životaschopnost technické infrastruktury** typu kanalizace a čističky odpadních vod, přičemž nejde jen o nedostatek prostředků na pořízení investice, ale zejména o následný provoz.
- Všechny velikostní kategorie samospráv uvádějí problémy s **brownfieldy**.
 - Klíčovým problémem je jejich **vlastnická struktura a schopnost samospráv intervenovat do řešení těchto lokalit** vlastněných soukromými vlastníky. Vítané by byly dotační prostředky na jiné než **podnikatelské využití brownfieldů**.

3. Oblast ekonomického rozvoje měst a obcí

- Střední míru problémovosti ve všech velikostních skupinách vykazuje **nevyužitý ekonomický potenciál měst a obcí**.
 - Často se jedná o dva vzájemně provázané problémy – **nedostatek pracovních příležitostí v místě** (mimo období současné **ekonomické konjunktury**) **na straně jedné a nedostatek kvalifikovaných pracovních sil** na straně druhé. To vypovídá o nesouladu nabídky a poptávky na trhu práce. Významným negativním fenoménem je i **vylidňování měst a obcí**.
- Limitem ekonomického rozvoje bývá také **nedostatek ploch pro průmyslovou činnost a pro služby**.
- Problémem je absence smysluplného vnímání **snižování energetické náročnosti** ze strany orgánů veřejné správy.
- Prostor pro podporu hospodářského rozvoje a souvisejících témat, jako jsou **výzkum, vývoj a inovace**, je relevantnější pro velká města.
 - Role města se týká **sítování a zajišťování komunikace relevantních subjektů**. Města a obce vystupují jako spoluzakladatelé či iniciátoři vzniku podnikatelských inkubátorů, vědecko-technických parků apod.
 - Stěžejním tématem je **duální vzdělávání**, vnímané jako jediná účinná cesta k propojení nabídky a poptávky trhu práce a nezbytné k dosažení požadované kvalifikace absolventů.
 - Města a obce podporují **vzdělávání v oblasti ICT** (vč. zajištění odpovídající ICT infrastruktury) s ohledem na Průmysl 4.0 a možnosti udržení obyvatel v obci prostřednictvím práce na dálku.

4. Oblast sociálního prostředí měst a obcí

- **Problematické sociální prostředí** je kategorie, jejíž závažnost většinou roste úměrně s růstem velikosti měst. Jde o komplexní problém, úzce provázaný s ostatními tématy, který nelze řešit izolovaně. Má vazbu na ekonomický potenciál měst a obcí a souvisí také s dostupností služeb a kvalitou infrastruktury a projevuje se také v dopravním chování ve městě či obci.
 - Malé obce nejčastěji uvádějí **nízkou dostupnost sociálních služeb** a nízkou **bezpečnost**.
 - S růstem velikosti měst nabývá na významu výskyt sociálně patologických jevů na významu, objevuje se problematika **bezdomovectví** a silně rezonuje existence **sociálně vyloučených lokalit**.
 - Zástupci měst a obcí zdůrazňují požadavek na **decentralizaci moci a související změnu legislativy** tak, aby poskytování sociálních dávek bylo kompetencí municipalit. Jedná se o oblast, která prochází poměrně dynamickým vývojem, proto je potřeba, aby systém umožňoval flexibilní reakci na postupně se objevující a proměňující sociální problémy.
- Klíčovým problémem je **fenomén stárnutí**, který má (a bude mít) zásadní vliv na život v obci, především zvýšení nároků na poskytování sociálních služeb.

5. Oblast služeb poskytovaných občanům ve městech a obcích

- **Nedostatečná nabídka služeb je větším problémem** v obcích s méně obyvateli.
 - Téměř otázku přežití představuje pro nejmenší obce **zachování základních služeb v místě**. Jedná se o služby, které za běžných okolností mají komerční charakter, ale v nejmenších obcích nejsou ziskové.
 - V malých obcích také volají po **snížení administrativní zátěže drobných živnostníků** proto, aby služby v místě dál fungovaly.
- Všechny velikostní skupiny měst a obcí se potýkají s nedostatečnou nabídkou kvalitního a **dostupného bydlení**.
 - Dostupnost bydlení by se neměla omezovat na sociální bydlení. Větší města jsou konfrontována s **vylidňováním center**, což vede také k přesunu služeb z center na okraje měst.
- Velkým nedostatkem je omezená dostupnost **kvalitní zdravotní péče**.
 - Jedná se o **systémový problém** způsobený financováním zdravotní péče, který nemotivuje lékaře setrávat v obcích a městech s dislokovanými pacienty. Selhávají (resp. nejsou dostatečně účinné) motivační nástroje, které některá města lékařům nabízejí.

6. Další požadavky systémového charakteru

- Volení zástupci by **problémy rozvoje** měli **posuzovat budoucím pohledem**. To se musí promítnout i v nastavování centrálních politik, dotačních možnostech a dalších přístupech, které utvářejí rámec pro konkrétní intervence municipalit. Nutností je snaha o **udržitelnost města** – přizpůsobení se budoucím změnám (nejen klimatickým) – a promítnout je do oblasti dopravy a životního prostředí, ale nejen tam.
- Společnost 21. století se vyznačuje velmi vysokou dynamikou, na kterou **dostatečně flexibilně nereaguje veřejná správa**. Nástroje centrálních orgánů (nejen finanční) měly tedy být flexibilní a pružně reagovat na měnící se podmínky. Promítnout by se to mělo do **nastavení dotačních titulů** tak, aby konkrétní podmínky (přesné zacílení podporovaných aktivit) nebyly zafixované po celou dobu programového období.
- Napříč veřejnou správou **nefunguje dostatečně koncepční přístup k řešení problémů**. Chybí dlouhodobá závaznost jednotlivých politik. Zmiňována je také **odtrženost pracovníků centrálních orgánů od praktického života**, což vede k vzájemnému nedorozumění obou úrovní veřejné správy. Ačkoli se za poslední roky rozšířilo strategické plánování formou strategických rozvojových dokumentů, nedochází k potřebné **koordinaci** subjektů.
- Stále rostoucí **administrativní zátěž obcí** (ale nejen jich, i podnikatelských subjektů, škol apod.) znamená větší časovou náročnost operativních činností, a ubírá tak prostor pro skutečné strategické řízení. Vzhledem k vysoké administrativní náročnosti, dlouhým časovým prodlevám, úzkému věcnému vymezení a mnoha zužujícím podmínkám v dotacích starostové a primátoři stále více preferují distribuci veřejných financí prostřednictvím **lépe zacíleného rozpočtového určení daní** než prostřednictvím většího množství dotačních titulů.